

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו-פרשת קרח תשפ"ו

צדיק יפריד צציותיו תמיד-ר"ת צצית (כ"כ הא"ר בשם מטה משה והובא במ"ב סי' ח ס"ק יח)

וצריך ביאור היטב הדק מה הפירוש בדבר זה, וכי עבודת הצדיק היא הפרדת הצצית תמיד.

ובגמרא במנחות מב. איתא, ת"ר ציצית, אין ציצית אלא ענף, וכן הוא אומר (יחזקאל ח, ג) ויקחני בציצת ראשי. ואמר אביי, וצריך לפורדה כי צוציתא דארמאי. פירוש, כבלורית של נוכרים, שדבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה. ור"ל שצריך להפריד החוטין זה מזה. (פי' רש"י) וכן הוא בטור (סי' ח'), ונקראת ציצית על שם החוטים הנפרדים ממנה וכו', ועל כן צריך להפרידם זה מזה. ע"כ. וכ"ה בשו"ע סעיף ז': צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה.

ובשו"ע סי' ח' סעי' ז נפסק, צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה. וכתב שם במג"א ס"ק י' בשם בעל העיטור שבזמן שהיה תכלת, היה צריך להפריד התכלת מן הלבן, וגם בזמנינו שאין תכלת, יש לעשות זכר לתכלת. וכתבו שם במחצה"ש והגר"א, דלפ"ז אין צריך להפריד רק ד' חוטין מד' חוטין כמו בזמן התכלת, ולא הד' בינם לבין עצמם.

אבל בהג' הגר"א כתב דמלשון השולחן ערוך שכתב "זה מזה", אלמא דקאי על כל החוטין, וע"כ כתב דהטעם הוא כדפירש הטור, דנקראים ציצית ע"ש החוטין

הנפרדים זה מזה, כדכתיב (יחזקא' ח' ג') ויקחם בציצת ראשי, ועל כן צריך להפרידן זה מזה. ולפ"ז צריך להפריד כל החוטיין.

וכתב עוד דכן משמע כאן בגמרא דקאמר אין ציצית כו' שנאמר כו' כי ציציתא דארמאי, משמע דמחמת השם "ציצית", צריך להפרידם זה מזה. ועיין בביאור הלכה שם ד"ה צריך, דבמג"א כתב שאם ע"י זה יתבטל מתפלה בציבור, ילבשם מבלי להפרידם, אבל לפי דברי הגר"א כתב דיש לצדד דההפרדה מעכבת. ועיין באחרונים שדנו אם מותר להפרידם בשבת, או שאסור משום תיקון מנא, ולכאור' זה יהיה תלוי במח' המג"א והגר"א.

ומו"ר הגר"מ גרוס שליט"א הובא בקובץ זכור לאברהם-חולון תש"ן יצא לדון בצציות שכשקושרין אותם קושרים ארבע צציות מצד אחד שלא יתערבבו זה בזה ולבסוף הקשירה מתירין הקשר, אם יש במעשה זה תולמ"ה, ומוכיח מהמ"ב בסי' כג סק"ד שאלו הנכנסין לביה"ק וקושרין הצציות זה בזה כדי שלא יהיה לועג לרש אינם עושין מאומה בזה כי הצציות כשרות גם כן, כי אינו קשר של קיימא כי דעתו להתירו בצאתו מביה"ק, הרי שבקשירת הצצית לא נפסלין וגם אין בהם א"כ תולמ"ה. והוכיח עוד מסי' י' ס"ג ומגינת ורדים קונט' גן המלך או' סה, שציציות שהסתבכו אחרי שהצצית כבר היתה כשרה מותר להתירה בשבת ואין בזה מכה בפטיש, והביא גם מהחזו"א שמקיימים מצות צצית גם בזמן שהצציות מסובכות זו בזו. וכ"כ שם בשם ההר צבי בתשו' ח"א סי' טו. יעויי' מש"כ להלן מבעל הדובב מישרים.

אך למעשה נראה כמו"ש לעיל. ורש"י עה"פ ועשו להם ציצית כ' כמציץ מן החרכים, ויתכן לומר על פי דרוש שלכן בעי' ציציות פרודות ולא מסובכות שיהיה פתוח כחרכים. והענין בהפרדת הצצית הוא שיהיה מציץ מן החרכים, זהו ענין של גילוי ההשגחה עלינו שזוהי עבודת הצדיק לגלותינו בכל ימי חלדו. ולכן הצדיק דייקא מפריד כדי לסלק את הסתרת המציץ מן החרכים. ודו"ק.

ולהרחבת הענין, אבאר את ענין לבישת התכלת בצצית ומתוך כך יובן ענין הפרדת הצצית.

והנה בסוגיא במס' מנחות בענין התכלת איתא התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. ולהלכה יש ג' שיטות בראשונים מהם חוטי התכלת שיש להניח בצצית, שיטת רש"י והתוס' והטור והובא במ"ב ובשו"ע הרב

היא, דיש להניח ב' חוטי תכלת וב' חוטי לבן. ואילו שיטת הרמב"ם ודעימיה היא שיש לצבוע חצי חוט לתכלת כך שיהיה בצצית חוט אחד תכלת וכך נהג האדמו"ר בעל התכלת. ואילו הראב"ד נקט שיש להניח חוט שלם של תכלת כך שיהיו ב' חוטי תכלת בכל הצצית. ובביאור מחלוקתם יעויי' בהעמק שאלה סי' קכז.

והנה ברש"י הובא דברי המדרש כי התכלת דומה לים לים דומה לרקיע לרקיע לכסא הכבוד. עכ"ל. ולכאורה מדוע הוצרכו לעשות סימן כה רחוק של זה מזכיר את זה וכו'. ועוד מצינו שהיום אין תכלת וכמובא בתשו' ישועות מלכו סי' א'-ג' שמימי רבינא נעלם התכלת, וכ"כ האר"י הק' שכיום אין תכלת ולשיטתו בזמן הזה שאין תכלת מצות צצית היא רק מצוה דרבנן. והדבר צריך ביאור, ועל מה זה מרמז.

והנה בענין התכלת מבאר בספר החינוך כי הלבן מרמז על הגוף ואילו התכלת מרמז על הנשמה. יעויין שם בהרחבת דבריו הנפלאים. וכ"כ הרבינו בחיי.

והנה התכלת תפקידו להיות כהנשמה המזכירה לגוף שהוא הלבן כי העיקר הוא למען תזכרו ועשיתם. ובא קרח בטעותו הגדולה ושאל מה עם טלית שכולה תכלת ומה דינה כי היא לכאורה במעלה גדולה ורבה, והיינו שיהיה האדם כולו רוחני עדיף מלהיות עימו לבן, ולא הבין כלל כי אינו נכון ותפקיד התכלת הוא להזכיר ללבן שהוא הגוף את מצבו בעולם, וכך שלבסוף נגיע למצב התכלה, לכל תכלה ראיתי קץ, שהוא העיקר, להגיע לפני כסא הכבוד ולתת דין וחשבון.

ובטלית שכולה תכלת אין תכלת המזכירה ללבן. ולכאורה זוהי היתה טענתו של קרח, כי הצדיק שהוא משה אמור להזכיר לגוף שזה עם ישראל, את תכליתם בעולם הזה, וללא הצדיק ישקעו בטיט היוון שהוא הלבן שאין בו שום גוונים, ואין בו חיות ח"ו, ובא קרח ואמר כי כל העדה כולם קדושים ואין בהם לבן, וכולם צדיקים, וזהו צדיק היינו משה, יפריד צציותיו, את העם היינו הלבן, יפריד תמיד מהרע ויקרבנו לטוב, וזהו התכלת, שמרמז על התכלית שהצדיק אמור להזכיר לעם ישראל.

והנה רש"י בסוף פרשת שלח כתב שכתוב פעם שניה אני ה' אלוקיכם, לומר שאפילו אם תאמרו איננו עושים ואיננו מקבלים שכר מ"מ אני ה' אלוקיכם ומולך עליכם ללא רצונכם, והיינו, שהצצית מרמזת שהקב"ה מציץ עלינו מן החרקים אפילו בזמן שאין עושין רצונו של מקום מ"מ הוא עלינו ממשיך להציץ.

והצדיק חובתו לעמוד עלינו להזכירנו כי הקב"ה מציץ עלינו ומפריד צציותיו תמיד. וכדלקמן.

ועוד דרך יש לבאר, כי יש להפריד את התכלת מהלבן כי התכלת לא יכול להתערבב עם הלבן כי הוא צריך להשפיע עליו, ולשמור על עליונותו כמזכיר לגוף ולא להתערבב וליפול למצב הגוף הגשמי, וזהו שהצדיק מפריד צציותיו תמיד להזכיר לעצמו מצבו כי התכלת דומה לים שהוא החלק הרוחני שבגשמי, המים מטהרים את טומאת הגשמי, כי הם המים התחתונים שנפרדו מהמים העליונים שהוא הרקיע, ולכן מזכיר הרקיע, שמעליו יש את כסא הכבוד שלפניו ניתן דין וחשבון, והבגדים הם לבושי הנשמה שהם המצוות והמעשים טובים כנזכר בכל הספרים הקדושים. ועל כן מניח צצית בבגדו המרמז ללבושי הנשמה. והבגדים מרמזים גם על המקיפים השומרים ומאירים על האדם, ויש להוסיף עוד בזה, כי לפני חטא אדם הראשון לא לבשו בגדים וכדעת הרמב"ן שהיה גופם אחד עם נשמתם ולא הוצרכו להסתרה ובושה. והיינו כי גופם היה אחד היד ומקום הערוה כדברי הרמב"ן, אך החטא גישם את גופם והורידו למדרגה פחותה, ולכן דוקא בבגד צריכים לזכרון תמיד מן החטא למען הראותינו שבזמן תיקון החטא נגיע שוב לדרגת הבגד של בגדי כבוד לתפארת כמו בגדי כהונה שניתנו לכבוד ולתפארת ולא לכיסוי הבושה בלבד.

ובזמן הזה בו ההסתרה גוברת וכח הגוף גדול מאד נעלם התכלת, ומתוך חלק השפלות של ידיעת כוחותינו השרויים בהסתרה גדולה נגיע לזכירת התכלת החסרה לנו-שהוא כח הנשמה, וכך נזכר בים וכו'. וכו"ל.

ויש מקום להרחיב בענין מחלוקת קרח והפגם שהביא לעולם.

והנה כתב בס' דברי ישראל (מודז"ץ) דברים נפלאים במחלוקת קרח, וז"ל, ויקח קרח, ופירש רש"י לקת את עצמו לצד אחד. ויש לדקדק במלת אחד הנראה כמיותר אלא אמרו חז"ל במס' מנחות קי א אחד המרבה ואחד הממעיט וכו' וכולם מתמיהים למה יהיה המרבה והממעיט שוין אם אחד ילמוד עשרים שעות ואחד ילמוד שתי שעות איך יתכן להיות שקולים. והפשט הוא כי צריכים לעבוד להשי"ת עם שתי בחינות של אחד היינו אחד המרבה להרבות כבוד שמים ולהתבונן ולראות גדלות הבורא, ואחד הממעיט למעט כבוד עצמו ולהכיר שפלות ערכו עבדות כזו תשובה וטובה היא בשמים. אכן קרח שהיה מגדולי

הדור אחז דרכו בגדלות הבורא וכן אמר ילקוט קרח תשנ כולם שמעו בסיני מפי הגבורה אנכי וגו' אבל המדה של שפלות עצמו לא היתה טובה בעיניו זהו כוונת רש"י לקח את עצמו לצד אחד היינו את האחד המרבה של גדלות הבורא לקח לעצמו אבל את אחד הממעיט של שפלות עצמו לא היתה לפי רוחו ועזב לו. עכ"ל. והדברים נפלאים, כי אף אם אמנם האדם מכיר את בוראו ועובדו כראוי עדיין לא יכול לזכות לשפלות ללא אמונה בצדיק, כי אם אינו דבוק בצדיקים ודרכיהם ומאמין במסורת התורה שבעל פה שהיא אמת לאמיתה ללא שום כחל ושרק, וזה מדויק בלשון הילקוט, שקרח אמר כולם שמעו מפי הגבורה, הוא האמין רק במה ששמעו מפי הגבורה, אבל מסורת התורה הנמסרת מדור דור כי לא את כל התורה שמענו פיזית מפי הגבורה והיא באה אלינו רק על ידי אמונה שלמה בצדיקים ודרכיהם שבזה קרח לא האמין, וללא זה אין תורה ואין יהדות.

וכמו דאיתא בליקוטי מוהר"ן סי' ע, וז"ל, והצדיק הוא בחי' עפר הנ"ל, כי הצדיק הוא יסוד עולם כ"ש (משלי י) וצדיק יסוד עולם, וכל הדברים עומדים עליו. ויש לו כח המושך, להמשיך כל הדברים אליו. כי זה הצדיק, הוא רק יחיד בעולם, שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו. ואפי' כל הצדיקים, הם רק ענפים ממנו, כ"א לפי בחינתו. יש שהוא בחינות ענף ממנו, ויש שהוא בחינות ענף מן הענף. כי זה הצדיק היחיד בעולם, הוא עניו ושפל, ומשים עצמו כעפר, בבחינות (בראשית יח) ואנכי עפר ואפר. וע"כ הוא יסוד עולם, היינו בחי' עפר, שכל הדברים הם עליו כנ"ל. וזה שאנו מבקשים, ונפשי כעפר לכל תהי', היינו שיהי' לה כח המושך, להמשיך הכל אליו כעפר כנ"ל. וזה הצדיק, ממשיך כל השפעות לעולם, בבחינות (איוב כח) ועפרות זהב, שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר, מהצדיק הנ"ל. וכו' והנה הי' ראוי שימשכו כל בני אדם לזה הצדיק, שהוא בחי' עפר, שיש לו כח המושך כנ"ל. אך, ע"י כח המכריח, מפסיקין ומרחיקין ממנו. היינו, שיש בני אדם, שע"י דיבורם ומעשיהם, הם מכריחים את בני אדם להפסיקם ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל. ולפי כח המכריח, כן מרחיק מהצדיק כנ"ל. ואח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזור וימשיך עצמו ויתקרב להצדיק שהוא בחי' עפר כנ"ל. כי כשיפסיק המכריח, ישוב להעפר להצדיק הנ"ל, שיש לו כח המושך כנ"ל. וע"כ יש בני אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדיין בכח המכריח המרחיק אותם, אבל אח"כ כשיפסיק כח המכריח, יחזרו ויתקרבו כנ"ל.

וזה שאנו רואין, כשאדם נוסע להצדיק, כל מה שמתקרב למקום הצדיק יותר, יש לו חשק יותר, מחמת שמתקרב יותר להכח המושך כנ"ל: וכו'. עכ"ל.

והיינו שהאמונה בקב"ה היא בשביל גדלות האדם שיתבונן בגדלות ה' ויפול עליו פחד ואימה, והאמונה בצדיק היא בשביל שפלות האדם שיראה את שפלות עצמו מול גדלות הבורא, שהם שני חלקי העבודה, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וכמו שכ' בדברי ישראל שם, וזה לכאורה הביאור, כי פעמיים אחד בגימטריה שם הויה, כי רק באופן כזה יש את שלימות שם הויה השורה על האדם, אבל אם יש רק צד אחד כמו שהיה לקרח, שרק שאף לגדולות, סולם שראשו מגיע השמימה אבל אין רגליו מוצבות ארצה, ללא שפלות והכנעה, נפל בסוף מתחת לארץ, מתחת לכח המושך שזה הצדיק כדי שיהיה כפוף אליו ויהיה תחתיו, ויזעק כל היום משה אמת ותורתו אמת ואנחנו, דהיינו שאנו מאמינים רק בעצמינו, אנו בדאים, בודים הכל מליבנו ללא שייכות לבוראינו. ויתכן עוד לבאר, שלכן צועק משה אמת ותורתו אמת, לפי דברי הגמ' במס' שבת קג ב, כי קושטא קאי, האמת עומדת, והיינו, סולם מוצב ארצה ועומד איתן, הסולם הוא המדריגות לעליה תמידית, ואם אינו עומד יציב אין בו מקום לעלות, יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא (מס' ב"ק מב א) ואז ראשו מגיע השמימה, והיינו, משה אמת, האמונה במשה מבוססת וקושטא קאי, וגם תורתו מבוססת וקאי, ואנחנו בדאים, תורתינו היתה בדאית ולא קאי.

ודוד המלך היה אומר לא הילכתי בגדולות ובנפלאות ממני, לא ביקשתי גדולות, אנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם. ובגלל זה זכה להיות רגל רביעי במרכבה. ואגב מילתא יתכן לבאר בפסוק זה של דוד המלך, ואנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם. הרי כששמעי בן גרא ביזהו אמר דוד אלוקים אמר לו קלל ואז נהפך להיות רגל רביעי במרכבה, והיינו, כיצד עמדו כוחותיו לסבול כל חייו כל כך הרבה חרפות ובזיונות, על זה אמר דוד, ואנכי תולעת ולא איש, ואיני מרגיש עצמי כיש, ולכן חרפת אדם ובזוי עם לא יכולים לפגוע בי, כי איני מחזיק את עצמי לישות.

אבל קרח בא למשה העניו מכל אדם, ואומר לו ומדוע תתנשאו על קהל ה', כי כל אחד רואה את העולם לפי מה שהוא, וקרח ראה הכל בהתנשאות וגאווה, וזה מה שהוא רצה וביקש, ולכן גם בעיניו משה עשה הכל ח"ו למען הרבות את כבודו, ולא הבין מה זה שפלות וענוה. והמלחמה על דעות קרח דעות שהביאו

עלינו את הצדוקים והקראים והרפורמים וכל המרעין בישינ, כי החזיק את עצמו למי שאני יודע הכי טוב מה לעשות למען היהדות, האני ואפסי, ויהי רצון שנזכה להנצל מדעות אלו לחלוטין.

ויתכן שזה קרה לקרח משום שקרח היה מנושאי הארון, קירבתו התמידית לארון הברית הביאתו לבלבול במקומו האמיתי.

והנה כתיב בישעיהו פרק ב, יא עיני גבהות אדם שפל ושח רום אנשים ונשגב ה' לבדו:

ושוב פעם חוזר על זה הנביא שם פרק ב, יז, ושח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא:

שזה מה שיהיה בעת שוב ה' ציון, שח גבהות אדם. וי"ל ש'שח' בגימטריה 'קרח' שהרי איתא בכתבי האר"י שקרח ס"ת צדיק כתמר יפרח, כי לאחר שקיבל עונשו ישיג ויבין מקומו הנכון ויתבטל לפני הטוב האמיתי, ושח רום אנשים ונשגב ה' לבדו ואז יהיה כתמר ויפרח. ונראה לי שמעלת התמר היא בכך שהוא גדל והולך לגובה ישר ותמיר ואינו מסתכל סביבותיו, מי גדול ממנו ומי קטן ממנו, עושה את עבודתו ואת השייך לו ועולה ומתעלה ומיתמר עד שמי רום. והבן.

ואציין את דברי בעל הפרי הארץ במכתבים, וזה לשונו, תשובה כללית ייפיתי נפשי בעסק התורה והעבודה אשר רבים צועקים על המחשבות זרות והתהוות הסיבה הוא הגדלות שבהם שאינם שמחים בעבודתם ולא די להם כי אם גדולות ונפלאות מהם כי הנה כלל גדול בתורה להיות שמח בחלקו גם בעסק התורה ועבודה אם מעט ואם הרבה ויהנה ממנו משא"כ אם אינו נהנה ושמח והנפש רוצה להנות מתאוה תאוה וכן המחשבות זרות מפני שאינו שמח בעבודתו ורוצה בגדולות ונפלאות ממנו דוחים אותו למחשבת חוץ שכל מחשבה ומחשבה. עכ"ל.

וזה לכאורה הביאור בדברי רש"י, קרח שפיקח היה מה ראה, עינו הטעתו. כי התאוה למה שאינו שלו דחו אותו למחשבת חוץ, הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם.